

Народна библиотека „П. Р. Славейков“ – Велико Търново

Университет по библиотекознание и
информационни технологии

Великотърновски университет „Св. св. Кирил и Методий“
Катедра „Журналистика и връзки с обществеността“

БИБЛИОТЕКИ ЧЕТЕНЕ КОМУНИКАЦИИ

СБОРНИК С ДОКЛАДИ ОТ
ДВАДЕСЕТ И ТРЕТАТА НАЦИОНАЛНА НАУЧНА
КОНФЕРЕНЦИЯ С МЕЖДУНАРОДНО УЧАСТИЕ

на тема

*Информационното осигуряване
пред предизвикателствата
на изкуствения интелект*

14–15 ноември 2024 г.

Народна библиотека „П. Р. Славейков“
Велико Търново, 2025

*Изданието се осъществява с финансовата подкрепа
на Издателство „Просвета – София” АД*

*Авторите на докладите носят пълна отговорност за
съдържанието, оригиналността, изказаните становища и
цитираните източници и литература.*

- © Доц. д-р Калина Иванова, съставител, 2025
- © Д-р Иван Александров, съставител, 2025
- © Калоян Здравков, графичен дизайн, технически редактор, 2025
- © Авторски колектив, 2025
- © Народна библиотека „П. Р. Славейков“ – Велико Търново, 2025

ISSN: 1313-8138 (print)

ISSN: 2683-0981 (online)

Предговор

„Информационното осигуряване пред предизвикателствата на изкуствения интелект“ бе темата на XXIII национална научна конференция с международно участие „Библиотеки – четене – комуникации“, която се проведе на 14 и 15 ноември 2024 г. в гр. Велико Търново. Традиционно домакин на форума беше Регионална библиотека „Петко Р. Славейков“, а откриването се състоя в Голямата зала на Община Велико Търново, с участието на представители на държавни и общински институции, висши училища, библиотеки, културни организации и фирми от библиотечно-информационния сектор.

Темата на конференцията отразява едно от най-актуалните и динамично развиващи се направления в съвременния свят – навлизането на изкуствения интелект в процесите на създаване, съхраняване, достъп и разпространение на знание. Във време, когато библиотеките и културните институции са изправени пред необходимостта да преосмислят своята роля в обществото на информацията, именно въпросите за информационното осигуряване, критичното мислене, етичните норми и технологичните трансформации се превръщат в централни теми на професионалния и научния дебат.

В рамките на двата конференционни дни бяха представени над двадесет доклада от участници от България, Турция, Сърбия, Португалия, Полша и Германия. Форумът обедини специалисти от различни области – библиотекари, университетски преподаватели, изследователи, експерти по дигитализация и представители на културни институции, които споделиха своя опит и визия за бъдещето на библиотеките в контекста на технологичните промени.

Пленарен доклад изнесе проф. дпн Александра Куманова (УниБИТ, София), която очерта концептуалната рамка на темата чрез представяне на когнитивна платформа за информационно обезпечаване на знаниевото общество – модел, в който библиотеките се разглеждат като авангардни структури в изграждането на интелигентна информационна екосистема.

Сред чуждестранните участници особено впечатление направиха представителите на Университета Бартин (Турция) – доц. д-р Ахмет Алтай и доц. д-р Лале Ождемир Шахин, които разгледаха въпросите за етиката, рисковете и възможностите, произтичащи от навлизането на изкуствения интелект в библиотечното дело. Високо бяха оценени и презентацията на д-р Андреа де Поло Сайбанти (Zeuschel GmbH, Германия), представяща визията на водещата европейска компания за промяната на дигитализационните процеси чрез интегриране на ИИ решения, както и темата на Снежана Ненензич (директор на Народната библиотека в гр. Крушевац, Сърбия) за различните директни приложения на ИИ в дейността на библиотеките.

От българска страна бяха представени редица тематични доклади, които разкриха разнообразието на подходите и практиките в страната. Сред тях се откриха трудовете на проф. д-р Иванка Янкова и нейният екип за ролята на ИИ в трансформацията на приобщаващото образование, на доц. д-р Любомира Парижкова и проф. д-р Таня Тодорова за критичното мислене и предизвикателствата на ИИ, както и на гл. ас. д-р инж. Искра Цветанска за ролята на изкуствения интелект в съхраняването и възстановяването на писмени артефакти. Интерес предизвика и практическото представяне на фирма „Фокус Пойнт“ ЕООД, която демонстрира възможностите на платформата Omeka S и други технологични решения за автоматизация на библиотечните услуги.

Във втората сесия бяха разгледани теми, свързани с комуникацията, образованието и културните политики в условията на дигитална трансформация. Изказванията на д-р Серхио Горжао и Тереза Амарал (Национален дворец Мафра, Португалия), както и на Йоана Чапска (Регионална библиотека „Йероним Лопачински“, Полша), поставиха акцент върху международния обмен на опит и социалното измерение на библиотечните инициативи.

Вторият ден на конференцията бе посветен на иновативни подходи в образованието и културното наследство. Инж. Николай Господинов от РБ „Любен Каравелов“ – Русе, предложи модел на машинно обучение за персонализиране на читателското преживяване. Темите в областта на интелигентните градове, както и исто-

рико-културните изследвания, представени от проф. Димитър Кенанов, доц. д-р Александър Ковачев, Николай Поппетров и Дария Първанова придадоха на форума цялостен и многопластов облик.

Комплимент към участниците и гостите на конференцията беше художественият акцент – концерт на триото Silvan Stâncel от Румъния, който съчета поезията на Матей Вишниец с изтънчена музикална интерпретация, превръщайки научния форум в истински празник на словото, културата и изкуството.

Съорганизатори и дългогодишни партньори на конференцията отново бяха Великотърновският университет „Св. св. Кирил и Методий“ и Университетът по библиотекознание и информационни технологии – София, с подкрепата на Министерството на културата и Община Велико Търново.

XXIII-то издание на националната научна конференция „Библиотеки – четене – комуникации“ потвърди своето място като традиционен форум за научен и професионален обмен, който обединява различни поколения изследователи и практики в общото усилие да се търси баланс между човека, знанието и технологиите.

По традиция докладите от конференцията могат да се ползват и онлайн чрез електронния формат на сборника ISSN: 2683-0981 (online) на сайта на библиотеката в раздел Конференции, достъпен от URL:

<https://libraryvt.com/bg/nauchna-konferentsia-biblioteka-veliko-tarnovo/2024-naucna-konferencia>

От съставителите

Паралели на достъпността (основни характеристики на библиотеките в полския град Люблин при работата им с хората с увреждания)

Николай Колев

РБ „Петко Р. Славейков“ – Велико Търново

Parallels of accessibility (basic characteristics of libraries in the polish city of Lublin in their work with disabled people)

Nikolay Kolev

Regional Library “P. R. Slaveykov” – Veliko Tarnovo

Abstract: *The text focuses primarily on the work of Hieronim Łopaciński Municipal Public Library with persons with disabilities. In parallel, it highlights how state institutions and social organizations in Poland ensure the socialization and protection of the rights of individuals with disabilities. This presentation aims to establish a connection and draw a comparison between working with persons with disabilities in Poland and Bulgaria. Specifically, it will focus on the efforts of Hieronim Łopaciński Municipal Public Library in Lublin, Poland, and Regional Library Petko R. Slaveykov in Veliko Tarnovo, Bulgaria. The methods employed in the research include direct monitoring, synthesis, and analysis. By reviewing available online materials, the research author attempts to portray the full extent of the issues at hand and offer recommendations and ideas for the future development of the multifaceted work with persons with disabilities.*

Keywords: *Erasmus+ program, persons with disabilities, Poland, legal framework, associations of people with disabilities, Lubelskie Voivodeship, city of Lublin, Hieronim Łopaciński Municipal Public Library, library structure, e-services, online training, accessible architecture, e-reader, hardware and software for people with visual impairments, DEAF City project.*

Резюме: Текстът основно разглежда работата на Провинциалната обществена библиотека „Йероним Лопачински“ с групата на хората с увреждания. Паралелно с това се представя важният въпрос за това как държавните институции и обществените организации в Полша полагат грижа за социализацията и спазването на правата на хората с увреждания. *Целта* на настоящото изложение е да се направи връзка и съпоставка между работата с хората с увреждания в Полша и България, в

частност да се съпостави дейността (в тази насока) на Провинциална обществена библиотека „Йероним Лопачински“ в полския град Люблин и в Регионална библиотека „Петко Р. Славейков“ българския град Велико Търново. *Методите*, използвани в изследването са: пряко наблюдение, синтез и анализ. Чрез прегледа на съществуващите в Internet материали по темата, авторът на настоящото изследване *се опитва да обрисова цялостна картина на поставените проблеми, както и да посочи някои препоръки и идеи за бъдещото развитие на многоспектърната работа с хората с увреждания.*

Ключови думи: проект „Еразъм +“, хора с увреждания, Полша, нормативна база, съюзи на хората с увреждания, Люблинско воеводство, град Люблин, Провинциална обществена библиотека „Йероним Лопачински“, библиотечна структура, електронни услуги, онлайн обучения, достъпна архитектурна среда, екранен четец, хардуер и софтуер за хора с нарушено зрение, проект „Глух град“.

От 6 до 12 октомври 2024 г., по линия на проекта „Еразъм +“, група от 9 библиотекари, работещи в РБ „Петко Р. Славейков“ – гр. Велико Търново, посети Полша. Целта на визитата бе, с помощта на личните наблюдения и контакти между българските и полските библиотечни работници, да се извърши обмяна на опит, и да се възприемат добрите полски практики, които да се приложат в работата във великотърновската библиотека.

В течение на пет пълни дни бяха посетени библиотеките на четири полски града, разположени в **Люблинското воеводство**, което е една от шестнадесетте главни административни единици на **Република Полша**.

Великотърновските библиотекари с интерес разгледаха следните библиотеки¹:

- Провинциална обществена библиотека „Йероним Лопачински“ (Wojewódzka Biblioteka Publiczna im. Hieronima Łopacińskiego) в град Люблин;
- Общинска обществена библиотека “Literary SPA” в град Бихава;

¹ Wizyta pracowników Regionalnej Narodnej Biblioteki Petko R. Slaveykov w Wielkim Tarnowie (Bułgaria) w WBP. Достъпно на: <https://wbp.lublin.pl/index.php/2024/10/22/wizyta-pracownikow-regionalnej-narodnej-biblioteki-petko-r-slaveykov-w-wielkim-tarnowie-bulgaria-w-wbp/> (9 ноември 2024)

- Общинска обществена библиотека “New Horizon Library” в град Крашник;
- Общинска библиотека “Mediateka” в град Пулави.

Освен изброените обществени книгохранилища, бяха разгледани и три филиала на Провинциалната обществена библиотека в град Люблин: “Biblio”, “Na Level” и “Bioteka”. Бяха посетени също и няколко големи и модерни културни центрове.

Обобщено може да се каже, че посочените библиотеки са поместени в реновирани или нови сгради, които разполагат с широки пространства, използвани както за обслужване на читатели, така и за провеждането на множество събития и инициативи. Помещенията имат модерен интериор, който понякога граничи с футуризма. Сградите са проектирани така, че да имат отлична достъпност и всяка една от тях разполага с широк паркинг и средства за преодоляване на съществуващите денивелации – асансьори или специализани колички – „стълбищен катерач“ (в сградите, където все още няма асансьор).

Провинциалната обществена библиотека „Йероним Лопачински“, състояща се от стара сграда – архитектурен паметник и нова пристройка (на няколко етажа), също е просторна и модернизирана, според изискванията на ЕС.

Преди да бъдат разгледани по-подробно аспектите на работата с хора с увреждания ще бъде направена кратка географско-историческа характеристика на град Люблин и региона, в който е разположен.

Люблин е най-големият град в Източна Полша и е столица на Люблинското войводство. Той се намира в историческия регион Малополша, а населението му е 339 811 души². Градът е важен индустриален, транспортен, културен, университетски и туристически център. През 2012 г. в него е изградено международно летище, което обслужва и чартърни линии до българските летища в градовете Варна и Бургас.

През XVI в. равинът Саломон Шахна създава талмудическа академия, заради което в онази епоха Люблин е наричан „еврей-

² Население Люблина (Полша). Достъпно на: <https://bdex.ru/naselenie/poland/lublin/> (9 ноември 2024)

ския Оксфорд“. По-късно в града се основава и йезуитски колеж (1582–1773 г.). Първото висше училище в Люблин функционира в годините 1644–1686 г.

Към 2021 г. в Люблин действат **11 висши учебни заведения** (държавни и частни), между които Люблинския католически университет „Йоан Павел II“, Университета „Мария Кюри–Склодовска“, Медицинския университет, Люблинската политехника, Университет по природни науки, Висше училище по икономика и иновации, Висше училище по социални науки и пр.

Археологическите разкопки показват, че на хълма Чвартек³, върху който е разположена днешната централна част на град Люблин, има поселение още от 4–6 век сл. Хр. Най-старите исторически документи, споменаващи Люблин, датират от 1198 г.

В границите на Полското кралство Люблин е важен административен, търговски и културен център. През XVI и XVII в. градът преживява разцвет, в архитектурата се налага специфичен стил – „люблински ренесанс“. На 1 юли 1569 г. на свикания в града общ сейм се подписва **Люблинската уния**, с която се създава обединената Полско–литовска държава (Жечпосполита).

След **Третата подялба на Полша** през 1795 г. Люблин последователно се владее от Австрийската империя, Варшавското херцогство (1807–1815 г.) и Русия. През 1915 г. градът е завладян от германски и австро-унгарски войски, които слагат край на руската администрация. През 1918 г. **първото правителство** на независима Полша се основава в Люблин. През 1939 г. градът отново попада под немска окупация. Това, че Люблин е бил средище на еврейската култура, привлича голяма концентрация на немски войски в района. Градският замък е превърнат в затвор на Гестапо, в историческия център е обособено гето, а близо до града се създава концентрационният лагер „**Майданек**“ (превърнат днес в музей на открито). През 1944 г. градът е освободен от съветската армия и за кратък период изпълнява функция на **столица на Полша**.

В периода на Полската народна република Люблин претърпява бурно развитие. От 8 до 24 юли 1980 г. вълна от протести и

³ Турски, Станислав. Люблин. Lublin, Wydawnictwo Pro-Info, 2013, с. 1.

работнически стачки обхваща 91 предприятия в града. Те са наречени „**Люблинския юли – 1980**“ и предшестват стачките от август 1980 г., избухнали в Гданската корабостроителница, когато е създаден профсъюза „Солидарност“.

Провинциална обществена библиотека на град Люблин носи името **Йероним Лопачински** (1860–1906 г.)⁴, който е виден полски лингвист, етнограф, историк и библиофил. С написаните над 160 научни труда, той е признат за енциклопедист и е член на престижната краковска научна институция „**Академия на обучението**“. Въз основа на неговата книжна колекция от над 12 000 тома се формира ядрото на книжната колекция на библиотеката.

Портрет на Йероним Лопачински – патрон на Провинциалната обществена библиотека на град Люблин и нощна снимка на библиотеката

Съвременната Провинциална обществена библиотека⁵ е наследник на Общественото библиотечно дружество основана през 1907 г., непосредствено след смъртта на Лопачински. На 30 ноември 1944 г. ръководителят на Министерството на образованието на „Полския комитет за национално освобождение“ издава наредба, според която библиотеката става **депозитна**. През 1965 г. тя получава статут на **научна библиотека**.

⁴ O Hieronimie Łopacińskim. Достъпно на: <https://wbp.lublin.pl/index.php/historia-wbp/o-hieronimie-lopacinskim/> (9 ноември 2024)

⁵ Kartki z kalendarza. Достъпно на: <https://wbp.lublin.pl/index.php/historia-wbp/kartki-z-kalendarza/> (9 ноември 2024)

Днес библиотеката разполага с фонд от около 600 000 документа⁶ и има право да развива издателска дейност. Тя издава **две периодични издания**: научния годишник “Bibliotekarz Lubelski” и тримесечника “Dostrzegacz Biblioteczny”.

Провинциална обществена библиотека „Йероним Лопачински“ е основен методичен елемент в системата на обществените библиотеки в Люблинското воеводство, която включва 222 областни, градски и общински библиотеки (59 от тях са в град Люблин), както и приблизително 333 библиотечни клона (87 от тях са в град Люблин). Тя работи в тясно сътрудничество и с „Асоциацията на полските библиотекари“.

След това кратко научно-популярно въведение идва ред да се спрем на основните характеристики на групата на хората с увреждания в Полша⁷.

Според данни на статистиката към 1 ноември 2024 г. **населението на Полша** е 38 244 000 души, като отчетените хора с увреждания са 3 797 629 души (9.93%)⁸. Аналогично на хората с увреждания в България полските инвалиди се обединяват по два критерия – според групата на увреждане и по възраст:

Хората, които имат 1-ва група инвалидизация са 600 431 души (1.57%), тези от 2-ра група са 1 460 921 души (3.82%), а към 3-та група се числят 1 403 555 (3.67%). Лицата с увреждания **до 16 години** са 332 723 души (0.87%)⁹.

Към същата дата числеността на **населението на Люблин**¹⁰ е 339 811 души, като групата на хората с увреждания съставлява – 33 743 души (9.93%). От своя страна те се категоризират също в

⁶ Чапска, Йоана. Провинциалната обществена библиотека „Йероним Лопачински“ в Люблин. Дейности за читатели и библиотекари. // Библиотеки – Четене – Коммуникации. Двадесет и втора национална конференция с международно участие. Велико Търново, 16–17 ноември 2023 г., НБ, Велико Търново, 2024, с. 59

⁷ Население Полша. Достъпно на: <https://bdex.ru/naselenie/poland/> (9 ноември 2024)

⁸ Пак там

⁹ Пак там

¹⁰ Население Люблина (Полша). Достъпно на: <https://bdex.ru/naselenie/poland/lublin/> (9 ноември 2024)

три групи: 1-ва – 5 335 души (1.57%); 2-ра – 12 981 души (3.82%); 3-та – 12 471 (3.67%).

Лицата с увреждания до **16 години** са 2 956 души (0.87%)¹¹.

От тези показатели се вижда, че в процентно изражение хората с увреждания в Люблин дублират процентно аналогичните статистически данни за цяла Полша.

Според данни¹² на Националния статистически институт (НСИ) от **преброяването на населението в България** от 7 септември 2021 г., броят на хора с увреждания е 654 547 души (около 10% от общия брой на населението на България, което е 6 519 789 души). От тях лицата до 16 години са 22 248 души, а възрастните са 632 299 души.

Разпределението на **децата**, според степента на увреждане, е следната¹³:

- До 50% степен на увреждане – 2 341 души (10.5%);
- От 50 до 70% степен на увреждане – 8 984 души (40.4%);
- От 71 до 90% степен на увреждане – 5 931 души (26.7%);
- Над 90% степен на увреждане – 4 992 души (22.4%).

Лицата с увреждания на възраст **16 и повече години** са категоризирани в следните групи¹⁴:

- До 50% степен на увреждане – 53 782 души (8.5%);
- От 50 до 70% степен на увреждане – 218 038 души (34.5%);
- От 71 до 90% степен на увреждане – 225 342 души (35.6%);
- Над 90% степен на увреждане – 135 137 души (21.4%).

Според данните на НСИ в края на 2020 г. **населението на град Велико Търново** е 66 103 души¹⁵.

¹¹ Пак там

¹² Здравен статус на населението към 7 септември 2021 година. Достъпно на: <https://www.nsi.bg/bg/content/19944/прессъобщение/здравен-статус-на-населението-към-7-септември-2021-година> (9 ноември 2024)

¹³ Пак там

¹⁴ Пак там

¹⁵ Град Велико Търново. Достъпно на: <https://www.nsi.bg/bg/content/20314/град-велико-търново> (9 ноември 2024)

Информацията относно броя на хората с увреждания, живущи на територията на **Област Велико Търново**, в сайта на НСИ не е поместена. Поради тази причина ориентировачни данни за тези показатели са взети от статия, поместени в електронната страница на великотърновският областен вестник „Борба“¹⁶ (от 7 януари 2021 г.). Според публикуваната информация членове на **Съюза на инвалидите в България** (СИБ) в Община Велико Търново са 1600 души, като само членове на СИБ в град Велико Търново са 400 души. Тук трябва да се поясни, че макар не всички хора с увреждания да са част от СИБ, посочените цифри показват до голяма степен общата картина на броя на хората с увреждания в град Велико Търново и региона.

Подобно на многобройните **български неправителствени организации** (НПО), които защитават правата на хората с увреждания (като национално представените съюзи и асоциации: на инвалидите – СИБ, на слепите – ССБ, на глухите – СГБ, на сляпо-глухите – НАСГ, с придобити увреждания – НАХПУ, с множествена склероза – АХМС, с диабет – БА Диабет, психични проблеми и пр.) в Полша също функционират множество НПО.

Сред основните и същевременно най-старите **полски организации** са:

- „Полска асоциация на хората с увреждания“ (PSON), която е създадена като масова инициатива на участниците в националната конференция на хората с увреждания, проведена през октомври 1986 г. в Краков;
- „Полската асоциация за хора с интелектуални затруднения“ (PSONI), функционираща от 1963 г.
- „Полската спортна асоциация за хора с увреждания „СТАРТ“;
- „Спешъл Олимпикс“ – спортна организация на хората с интелектуални затруднения;
- Асоциация на приятелите на хората с увреждания.

¹⁶ 1600 са членовете на местната организация на инвалидите. Достъпно на: <https://www.borbabg.com/2021/01/07/1600-sa-chlenovete-na-mestnata-organizatsiya-na-invalidite/> (9 ноември 2024)

В сайта на „Службата на правителствения пълномощен представител за хората с увреждания“ са регистрирани общо **34 НПО**¹⁷ на хора с различни увреждания, състояния и заболявания. Сред тях са организации насочени към слепите, глухонемите, хората с ментални затруднения и увреждания, на техните приятели и дори на приятелите на кучетата водачи.

На **държавно ниво** грижата за хората с увреждания е поверена на „Министерството на семейството, труда и социалната политика“, към което със специален закон от 23 октомври 2018 г. е създаден държавен целеви фонд „Солидарност“. Към министерството е обособена и „Службата на правителствения пълномощен представител за хората с увреждания“.

Освен за хората с увреждания в Полша на Министерството е поверена и грижата за пристигащите инвалиди от **Украйна**, на чиято територия вече почти две години се водят активни военни действия. Чрез специална програма се полагат грижи и за пострадалите от наводненията, сполетели поляците през есента на 2024 г.

Сайтът на „Министерството на семейството, труда и социалната политика“ е много добре разработен и дава отговори на почти цялата гама от въпроси, засягащи нуждите и интересите на хората с увреждания. Като се започне от разяснение на процедурата по медицинската експертиза за състоянието на хората с увреждания, получаването на пенсии, лечението, рехабилитацията, санаториумите, отпускането на помощни средства, европейските програми и разработването на проекти, намирането на работа, семейни консултации, пътуванията, данъчните облекчения, културата и спорта.

Създаден е и изключително полезния **специализиран портал: Niepełnosprawni.pl** (Всичко за уврежданията)¹⁸. Той е най-големият и популярен информационен уебсайт в Полша, занимаващ се с проблема с уврежданията. Порталът работи от 2003 г. и месечно

¹⁷ Organizacje pozarządowe. Достъпно на: <https://niepelnosprawni.gov.pl/p,98,organizacje> (10 ноември 2024)

¹⁸ Prowadzony przez Integrację portal *niepelnosprawni.pl* to największy i najbardziej popularny serwis informacyjny w Polsce poruszający tematykę niepełnosprawności. Достъпно на: <http://www.niepelnosprawni.pl/ledge/x/231954> (10 ноември 2024)

се посещава от над 200 000 души, а над 16 хиляди потребители ежеседмично получават информационен бюлетин. В уебсайта могат да се разгледат над 21 000 подстраници, засягащи огромен спектър от теми, а информационната база ежедневно се актуализира.

През 2017 г. в Полша бе разработен документът „Стандарти за достъпност на сгради за хора с увреждания“, като създателите му се съобразяват изцяло с ръководството и насоките за архитекти и строителни инженери за цялостното адаптиране на проектираните сгради към нуждите на хора с различни видове увреждания. През 2018 г. въз основа на мненията на експерти, занимаващи се с архитектурна достъпност, както и с представители на групата на хората с увреждания, ръководството беше актуализирано.

В изпълнение на изискванията на посочения документ в Проинциалната обществена библиотека „Йероним Лопачински“ се направиха следните преустройства, с които се покриха съществуващите изисквания за архитектурна достъпност¹⁹:

- Във вътрешността на основната сграда се влиза през ръчно отваряща се врата, на която има табела на **брайлова азбука** с описание;
- Пред входа има асансьор (очертан с жълта лента). Вляво от входа е инсталиран бутон за извикване на асистент за лицата с увреждания и информационно табло с брайлов текст;
- На перилата на стълбите, водещи към горните нива има табели на Брайл с описание;
- Табели с брайлова азбука са поставени на входната врата на всички отдели, читални, зали, галерии, офиси и стаи на администрацията. Парапетът на стълбището, водещо до по-долното ниво –1 е маркиран с табели на Брайл. Чрез асансьора или стълбите, разположени от лявата страна на входа на сградата, можете да се достигне до ниво –1, където са разположени конферентна зала, гардеробна и санитарен възел, съобразени с нуждите на хора с увреждания. Входът към мъжката

¹⁹ Dostępność architektoniczna. Достъпно на: <https://wbp.lublin.pl/index.php/dostepnosc-cyfrowa/> (10 ноември 2024)

и дамската тоалетна за хора с увреждания на ниво –1, очертан с жълта лента. Качвайки се с асансьора до ниво +1, ползвателите на инвалидни колички могат да използват читалнята на списанията, където могат да получат всички необходими материали, да използват **четеца “da Vinci”** за хора с увредено зрение, както и да имат безплатен достъп до Wi-Fi. На външния площад е обособено място за паркиране за хора с увреждания, което е разположено в непосредствена близост до входа на основната сграда;

Специализираният асансьор на Люблинската библиотека; брайлова табела, указваща разположението по етажи, на различните отдели, офиси и помещения; входът към специализирания санитарен възел

- Хората с увреждания също могат да ползват услугите на **асистент**, който да повикат чрез специален бутон, разположен на стената на главния вход на сградата. Тази услуга може да бъде предоставена от всеки служител в библиотеката, за което последните са преминали през специално обучение;
- В случай на **евакуация** в сградата, породена от възникването на пожар (когато асансьорите автоматично се изключват), служителите на библиотеката трябва да помогнат на хората с увреждания, да стигнат до мястото за евакуация.

Паралелно с това ръководството на Провинциална обществена библиотека „Йероним Лопачински“ подписва декларация за

информационна достъпност, която ангажира библиотеката да осигури достъпност до своя уебсайт в съответствие с разпоредбите на Закона от 4 април 2019 г., касаещ „цифровата достъпност на уебсайтове и мобилни приложения на публични субекти“²⁰.

Уебсайтът на библиотеката разполага със следните удобства за хора с увреждания²¹:

- Възможност за увеличаване на размера на буквите в съдържанието на статиите на цялата страница;
- Възможност за включване на режим на висок контраст (черен фон, бели и жълти букви);
- Осветяване на навигационните елементи (т.нар. фокус), за да се улесни използването на уебсайта от хора с увредено зрение.

В момента се работи по създаването на **субтитри** за филми, алтернативно съдържание, предназначено за хора със зрителни и слухови увреждания в мултимедия. Регулярно се допълва алтернативно съдържание в мултимедийни файлове, представени на уебсайта.

Всеки читател има право да поиска цифрова наличност на уебсайт, мобилно приложение или техни елементи. Заявката трябва да включва данните на лицето, което прави заявката, указание за уебсайта или мобилното приложение, към което се отнася за заявката, както и метода за контакт, предпочитан от лицето. Провинциална обществена библиотека „Йероним Лопачински“ е задължена да изпълни искането не по-късно от **7 дни**. При невъзможност да се спази този срок, библиотеката незабавно ще уведоми лицето кога ще бъде възможно изпълнението на заявката. Този период обаче не може да бъде по-дълъг от **2 месеца**. Ако достъпността не е възможна, библиотеката може да предложи алтернативен начин за **достъп до информацията**.

Назад в годините Провинциална обществена библиотека „Йероним Лопачински“ се включва в множество **проекти**, които засягат пряко работата с хората с увреждания:

²⁰ Пак там

²¹ Пак там

- Участие в проекта „Обучение на библиотекари 2016“²², организиран от „Института за книгата“, по време на който бе проведено обучение на тема „От дизайн до ефект“. Организирани бяха тридневни работилници за работа с незрящи хора в градовете Замощч и Хелм. Бяха обсъдени редица въпроси, свързани с архитектурната достъпност, модерното специализирано оборудване, човешките ресурси и технологичните решения. Пред люблинските библиотекари бяха демонстрирани възможностите за работа с **автоматичен четец** “DaVinci Crystal clear picture and text-to-speech”²³, предназначен за хора с ограничено зрение. Днес един брой от този четец е предоставен на разположение на читателите на люблинската библиотека, както бе посочено по-горе;

Автоматичен четец за хора със зрителни увреждания “DaVinci Crystal clear picture and text-to-speech”, инсталиран в Люблинската библиотека

- Откриването на **изложбата** „Малка и Голяма Родина. 100 години от възстановяването на Независимостта“;

²² Fotorelacja z cyklu szkoleń “Od projektu do efektu – oferta szyta na miarę”. Достъпно на : <https://wbp.lublin.pl/index.php/2016/06/07/fotorelacja-z-cyklu-szkole-od-projektu-do-efektu-oferta-szyta-na-miar-20-2104-i-3062016/> (11 ноември 2024)

²³ DaVinci Pro HD/OCR – Full Page Text-to-Speech. Достъпно на: <https://microassistivetech.com/DaVinci-Pro-HD-OCR-Full-Page-Text-to-Speech> (11 ноември 2024)

*Parallels of accessibility (basic characteristics of libraries
in the polish city of Lublin in their work with disabled people)*

състояла се от 24 октомври – 17 октомври 2018 г. в галерията на люблинската библиотека. На изложбата бяха представени произведения на ученици от „Специален образователен център № 2“ в Люблин. Проектът беше осъществен в сътрудничество с Люблинското воеводство и Асоциацията за деца и младежи с **интелектуални увреждания** и техните семейства „Ние сме сред вас“²⁴;

- На 12 март 2020 г. се проведе **образователна работилница**, с практическа насоченост, за библиотекарите от Люблинското воеводство, пред които се сподели опит за спецификите на обслужването на хора със зрителни и слухови увреждания²⁵;
- **Онлайн обучение** на тема „Добре проектирана библиотека. Стъпка по стъпка“, проведено на 16 и 17 декември 2020 г., предназначено за библиотекарите от обществените библиотеки на Люблинското воеводство, желаещи да научат основните принципи за проектиране на привлекателна и функционална библиотека²⁶.
- От 20 април до 22 юни 2021 г. бяха проведени серия от онлайн обучения посветени на работата с: „Хората със зрителни увреждания“²⁷, „Хората с двигателни увреж-

²⁴ Fotorelacja z wernisazu wystawy Mała i duża Ojczyzna. 100 lat odzyskania niepodległości. Достъпно на: <https://wbp.lublin.pl/index.php/2018/10/24/fotorelacja-z-wernisazu-wystawy-mala-i-duza-ojczyzna-100-lat-odzyskania-niepodleglosci/> (11 ноември 2024)

²⁵ Warsztaty edukacyjne na temat osób niesłyszących, niewidomych z elementami savoir vivre względem osób niepełnosprawnych. Достъпно на: <https://wbp.lublin.pl/index.php/2020/10/26/warsztaty-edukacyjne-na-temat-osob-nieslyszacych-niewidomych-z-elementami-savoir-vivre-wzgle-dem-osob-niepelnosprawnych-3-12-2020-r-godz-10-00-14-00/> (11 ноември 2024)

²⁶ Zaproszenie na szkolenia on-line “Biblioteka dobrze zaprojektowana krok po kroku”. Достъпно на: <https://wbp.lublin.pl/index.php/2020/12/11/zaproszenie-na-szkolenia-on-line-biblioteka-dobrze-zaprojektowana-krok-po-kroku-w-dn-16-i-17-grudnia-2020-r/> (11 ноември 2024)

²⁷ Zaproszenie na szkolenie on-line “Osoby z niepełnosprawnością wzroku”. Достъпно на: <https://wbp.lublin.pl/index.php/2021/04/14/zaproszenie-na-szkolenie-on-line-osoby-z-niepelnosprawnoscia-wzroku-20-04-2021-r-godz-10-00-13-00/>

дания²⁸, „Лицата от аутистичния спектър“²⁹, „Хората със слухови увреждания“³⁰, „Хората с интелектуални затруднения“³¹, „Събития, провеждани в библиотеки-те (за хора с увреждания)“³², „Създаване на мултимедийни субтитри“³³. По време на тези дистанционни обучения библиотекарите от Воеводството проведоха беседи с най-утвърдените специалисти от различни професионални сфери – мениджъри, архитекти, социални работници, ерготерапевти, психолози и специални педагози;

- 22 юни 2024 г., по линия на проекта „Глух град“ (Głuche Miasto) се проведе обучение на библиотекари на тема „Депресията: Какво (не винаги) може да се види и какво не може да се чуе“³⁴, проведено от Агнешка Миндракиевич–Станек – психолог по клинична

(11 ноември 2024)

²⁸ Zaproszenie na szkolenie on-line “Osoby z niepełnosprawnością ruchu”. Достъпно на: <https://wbp.lublin.pl/index.php/2021/04/20/zaproszenie-na-szkolenie-on-line-osoby-z-niepelnosprawnoscia-ruchu-7-05-2021-r-godz-10-00-13-00/> (11 ноември 2024)

²⁹ Zaproszenie na szkolenie on-line “Osoby w spektrum autyzmu”. Достъпно на: <https://wbp.lublin.pl/index.php/2021/05/04/zaproszenie-na-szkolenie-on-line-osoby-w-spektrum-autyzmu-20-05-2021-r-godz-10-00-13-00/> (11 ноември 2024)

³⁰ Zaproszenie na szkolenie on-line “Osoby z niepełnosprawnością sluchu”. Достъпно на: <https://wbp.lublin.pl/index.php/2021/05/12/zaproszenie-na-szkolenie-on-line-osoby-z-niepelnosprawnoscia-sluchu-27-05-2021-r-godz-10-00-13-00/> (11 ноември 2024)

³¹ Zaproszenie na szkolenie on-line “Osoby z niepełnosprawnością intelektualną” (27.05.2021 г., godz. 10.00-13.00). Достъпно на: <https://wbp.lublin.pl/index.php/2021/05/12/zaproszenie-na-szkolenie-on-line-osoby-z-niepelnosprawnoscia-intelektualna-27-05-2021-r-godz-10-00-13-00/> (11 ноември 2024)

³² Zaproszenie na szkolenie on-line “Wydarzenia dostępne w bibliotekach”. Достъпно на: <https://wbp.lublin.pl/index.php/2021/05/19/zaproszenie-na-szkolenie-on-line-wydarzenia-dostepne-w-bibliotekach-17-06-2021-r-godz-10-00-15-00/> (11 ноември 2024)

³³ Zaproszenie na szkolenie on-line “Napisy do multimediów”. Достъпно на: <https://wbp.lublin.pl/index.php/2021/05/19/zaproszenie-na-szkolenie-on-line-wydarzenia-dostepne-w-bibliotekach-22-06-2021-r-godz-10-00-15-00/> (11 ноември 2024)

³⁴ Szkolenie “Depresja. To, co (nie zawsze) widać i czego nie słycać”. Достъпно на: <https://wbp.lublin.pl/index.php/2024/08/16/szkolenie-depresja-to-co-nie-zawsze-widac-i-czego-nie-slychac/> (11 ноември 2024)

*Parallels of accessibility (basic characteristics of libraries
in the polish city of Lublin in their work with disabled people)*

и здравна психология, която е и тренъор по личностно развитие;

Официално лого на проекта „Глухи град“

- 13 август 2024 г. – обучение с практична насоченост на тема „На границата на три свята: Глухи, чуващи и слабочуващи“. По време на срещата с водещи специалисти по темата се разработиха техники за по-ефективна комуникация между библиотекарите и горепосочените групи на хора с увреждания³⁵.

В заключителната част на темата е интересно да се споменат още няколко каузи и облекчения насочени към хората с увреждания:

Лична инициатива на една от служителките в библиотеката в Люблин е да работи с глухоними хора. Както Проинципалната обществена библиотека „Йероним Лопачински“, така и всички посетени библиотеки във Воеводството, разполагат с огромен фонд от **аудио книги**, който включва и най-нашумелите заглавия от последните години. В тази насока прави впечатлението, че се увеличава и фонда на книги, които се отличават с по-големите си букви и редови разредки. Тези книги, със своите по-големи разстояния

³⁵ Szkolenie „Na granicy trzech światów: Głuchych, słyszących i słabosłyszących. Praktyczny savoir-vivre”. Достъпно на: <https://wbp.lublin.pl/index.php/2024/08/05/szkolenie-na-granicy-trzech-swiatow-gluchych-slyszacych-i-slaboslyszacych-praktyczny-savoir-vivre/> (11 ноември 2024)

от границата на листа до основния текст, са търсени не само от групата на по-слабо виждащите, но и от останалите потребители, които не са с изяви зрителни увреждания, но харесват този по-удобен начин за подреждане на текста за четене. Повечето от посетените библиотеки във Воеводството разполагат с книгомати, които са инсталирани така, че да са лесно достъпни за хората с колички, които имат желание да се обслужват самостоятелно.

Наскоро реновираната сграда на Общинска обществена библиотека “Literary SPA” в град Бихава, която е изградена на 2 етаж и все още не са оборудвани асансьори, за нуждите на хората с нарушена мобилност е набавена специална инвалидна количка, наречена „**робот за изкачване на стълби**“. Тя представлява устройство за преодоляване на денивелации, предназначена за инвалидни колички, което се управлява от придружител. То е способно да се движат нагоре и надолу по стълбите, докато човекът с увреждания седнали на инвалидна количка, прикрепена към устройството.

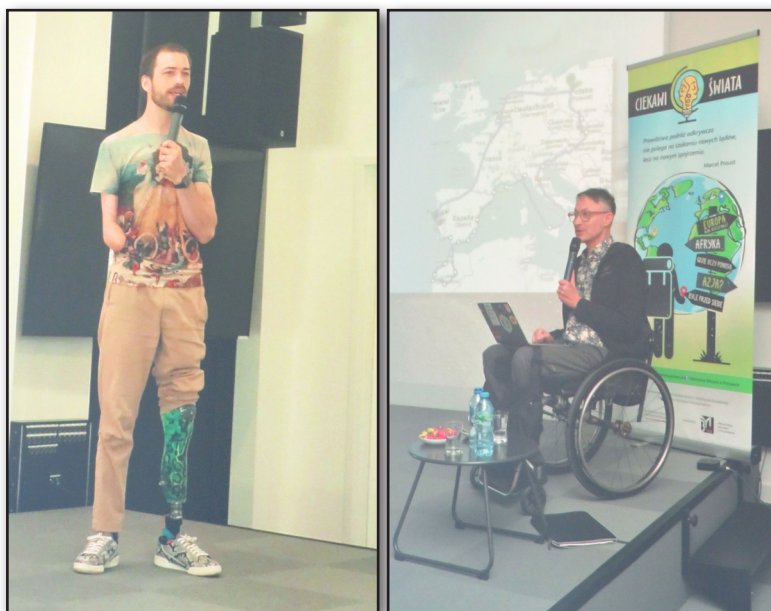

Специална инвалидна количка – „робот за изкачване на стълби“, използвана в Общинска обществена библиотека в град Бихава

В **заключение** трябва да се каже, че философията на работата с хората с увреждания в люблинската и великотърновската библиотека заляга на две различни концепции.

За разлика от българския опит и традиции, в Проинциалната обществена библиотека „Йероним Лопачински“ не залагат на някаква специална и последователна работа с хората с увреждания.

Изградената архитектурна достъпност на библиотеките в Люблинското воеводство **не изправя** хората с увреждания пред невъзможността да имат равен достъп до библиотечните услуги. Там не се полагат допълнителни грижи към социализирането на хората с увреждания. За тях има създадени условия да не се чувстват различни от читателите без увреждания и те имат възможност да участват във всички библиотечни инициативи и събития.

Снимки от библиотечните събития, проведени в Общинска библиотека в град Пулави, в които свободно участват хора с различни увреждания

Като малък негатив може да се посочи, че макар електронните услуги в люблинската библиотека да са на европейско ниво, полските библиотечните специалисти не са запознати със софтуер, предназначен за четене на електронни и сканирани книги, както и за използване на Интернет, от типа на “JAWS for Windows” или

“SpeechLab”. Посоченият софтуер се използва широко от незрящите хора в България и по тяхна инициатива е предоставена за използване от читателите във филиал „Бузлуджа“ на РБ „Петко Р. Славейков“.

Великотърновската Регионална библиотека от години си сътрудничи активно с организациите на хората с увреждания в гр. Велико Търново и региона. Последните постоянно търсят авторитетната и разностранна подкрепа и възможности на Регионалната библиотека, а от своя страна ръководствата на съюзите на хората с увреждания винаги са консултирали и са съдействали широко-спектърно при реализацията на всички социални проекти на РБ „Петко Р. Славейков“.

Съвсем в края на настоящото изследване ще бъде направено едно кратко тематично отклонение.

Подготвяйки материалите по статията, в унисон с темата на Двадесет и трета национална научна конференция с международно участие „Библиотеки – четене – комуникации“ от 14–15 ноември 2024 г., а именно „Информационното осигуряване пред предизвикателствата на изкуствения интелект“, бе извършен следния експеримент:

Бе зададен въпрос на езиковия модел и чат-бот: **ChatGPT**, засягащ интеграцията на хората с увреждания в полския град Люблин.

След кратко търсене изкуственият интелект извади от наличните електронни масиви потребната му информация и отговори на поставения въпрос в рамките на половин страничка.

Според него проблемите на инвалидите в Люблин са аналогични на тези в България, а най-големият от тях е „недобрата или дори липсващата архитектурна достъпност“.

Този „генерален извод“ на изкуствения интелект (създаден, без съмнение, компилативно от наличните по-стари и нови интернет публикации по въпроса), е една тенденция, за която предупреждават всички изследователи на тематиката, а именно, че винаги трябва да се приемат доста критично текстовете, генерирани от изкуствения интелект.

Библиография

1. Библиотеки – Четене – Комуникации: Двадесет и втора национална конференция с международно участие. Велико Търново, 16–17 ноември 2023 г., Народна библиотека „П. Р. Славейков“, В. Търново, 2024, 232 с.
2. Град Велико Търново. <<https://www.nsi.bg/bg/content/20314/град-велико-търново>> [9 ноември 2024]
3. Здравен статус на населението към 7 септември 2021 година. <<https://www.nsi.bg/bg/content/19944/прессъобщение/здравен-статус-на-населението-към-7-септември-2021-година>> [9 ноември 2024]
4. Население Люблина (Польша). <<https://bdex.ru/naselenie/poland/lublin/>> [9 ноември 2024]
5. Населениеи Польша. <<https://bdex.ru/naselenie/poland/>> [9 ноември 2024]
6. Турски, Станислав. Люблин. Lublin, Wydawnictwo Pro-Info, 2013, 41 с.
7. 1600 са членовете на местната организация на инвалидите. <<https://www.borbabg.com/2021/01/07/1600-sa-chlenovete-na-mestnata-organizatsiya-na-invalidite/>> [9 ноември 2024]
8. DaVinci Pro HD/OCR – Full Page Text-to-Speech. <<https://microassistivetech.com/DaVinci-Pro-HD-OCR-Full-Page-Text-to-Speech>> [11 ноември 2024]
9. Dostępność architektoniczna. <<https://wbp.lublin.pl/index.php/dostepnosc-cyfrowa/>> [10 ноември 2024]
10. Fotorelacja z cyklu szkoleń “Od projektu do efektu – oferta szyta na miarę”. <<https://wbp.lublin.pl/index.php/2016/06/07/fotorelacja-z-cyklu-szkole-od-projektu-do-efektu-oferta-szyta-na-miar-202104-i-3062016/>> [11 ноември 2024]
11. Fotorelacja z wernisażu wystawy Mała i duża Ojczyzna. 100 lat odzyskania niepodległości. <<https://wbp.lublin.pl/index.php/2018/10/24/fotorelacja-z-wernisazu-wystawy-mala-i-duza-ojczyzna-100-lat-odzyskania-niepodleglosci/>> [11 ноември 2024]
12. Kartki z kalendarza. <<https://wbp.lublin.pl/index.php/historia-wbp/kartki-z-kalendarza/>> [9 ноември 2024]
13. O Hieronimie Łopacińskim. <<https://wbp.lublin.pl/index.php/historia-wbp/o-hieronimie-lopacinskim/>> [9 ноември 2024]

14. Organizacje pozarządowe. <<https://niepelnosprawni.gov.pl/p,98,organizacje>> [10 ноември 2024]
15. Prowadzony przez Integrację portal niepelnosprawni.pl to największy i najbardziej popularny serwis informacyjny w Polsce poruszający tematykę niepełnosprawności. <<http://www.niepelnosprawni.pl/ledge/x/231954>> [10 ноември 2024]
16. Szkolenie “Depresja. To, co (nie zawsze) widać i czego nie słycać”. <<https://wbp.lublin.pl/index.php/2024/08/16/szkolenie-depresja-to-co-nie-zawsze-widac-i-czego-nie-slychac/>> [11 ноември 2024]
17. Szkolenie “Na granicy trzech światów: Głuchych, słyszących i słabosłyszących. Praktyczny savoir-vivre”. <<https://wbp.lublin.pl/index.php/2024/08/05/szkolenie-na-granicy-trzech-swiatow-gluchych-slyszacych-i-slaboslyszacych-praktyczny-savoir-vivre/>> [11 ноември 2024]
18. Warsztaty edukacyjne na temat osób niesłyszących, niewidomych z elementami savoir vivre względem osób niepełnosprawnych. <<https://wbp.lublin.pl/index.php/2020/10/26/warsztaty-edukacyjne-na-temat-osob-nieslyszacych-niewidomych-z-elementami-savoir-vivre-wzgle-dem-osob-niepelnosprawnych-3-12-2020-r-godz-10-00-14-00/>> [11 ноември 2024]
19. Wizyta pracowników Regionalnej Narodnej Biblioteki Petko R. Slaveykov w Wielkim Tyrnowie (Bułgaria) w WBP. <<https://wbp.lublin.pl/index.php/2024/10/22/wizyta-pracownikow-regionalnej-narodnej-biblioteki-petko-r-slaveykov-w-wielkim-tyrnowie-bulgaria-w-wbp/>> [9 ноември 2024]
20. Zaproszenie na szkolenia on-line “Biblioteka dobrze zaprojektowana krok po kroku”. <<https://wbp.lublin.pl/index.php/2020/12/11/zaproszenie-na-szkolenia-on-line-biblioteka-dobrze-zaprojektowana-krok-po-kroku-w-dn-16-i-17-grudnia-2020-r/>> [11 ноември 2024]
21. Zaproszenie na szkolenie on-line “Napisy do multimediiów”. <<https://wbp.lublin.pl/index.php/2021/05/19/zaproszenie-na-szkolenie-on-line-wydarzenia-dostepne-w-bibliotekach-22-06-2021-r-godz-10-00-15-00/>> [11 ноември 2024]
22. Zaproszenie na szkolenie on-line “Osoby w spektrum autyzmu”. <<https://wbp.lublin.pl/index.php/2021/05/04/zaproszenie-na-szkolenie-on-line-osoby-w-spektrum-autyzmu-20-05-2021-r-godz-10-00-13-00/>> [11 ноември 2024]

23. Zaproszenie na szkolenie on-line “Osoby z niepełnosprawnością intelektualną” (27.05.2021 r., godz. 10.00-13.00). <<https://wbp.lublin.pl/index.php/2021/05/12/zaproszenie-na-szkolenie-on-line-osoby-z-niepelnosprawnoscia-intelektualna-27-05-2021-r-godz-10-00-13-00/>> [11 ноември 2024]
24. Zaproszenie na szkolenie on-line “Osoby z niepełnosprawnością ruchu”. <<https://wbp.lublin.pl/index.php/2021/04/20/zaproszenie-na-szkolenie-on-line-osoby-z-niepelnosprawnoscia-ruchu-7-05-2021-r-godz-10-00-13-00/>> [11 ноември 2024]
25. Zaproszenie na szkolenie on-line “Osoby z niepełnosprawnością слуху”. <<https://wbp.lublin.pl/index.php/2021/05/12/zaproszenie-na-szkolenie-on-line-osoby-z-niepelnosprawnoscia-sluchu-27-05-2021-r-godz-10-00-13-00/>> [11 ноември 2024]
26. Zaproszenie na szkolenie on-line “Osoby z niepełnosprawnością wzroku”. <<https://wbp.lublin.pl/index.php/2021/04/14/zaproszenie-na-szkolenie-on-line-osoby-z-niepelnosprawnoscia-wzroku-20-04-2021-r-godz-10-00-13-00/>> [11 ноември 2024]
27. Zaproszenie na szkolenie on-line “Wydarzenia dostępne w bibliotekach”. <<https://wbp.lublin.pl/index.php/2021/05/19/zaproszenie-na-szkolenie-on-line-wydarzenia-dostepne-w-bibliotekach-17-06-2021-r-godz-10-00-15-00/>> [11 ноември 2024]

Съдържание

Предговор	5
<i>От съставителите</i>	
Критично мислене и информационно осигуряване: предизвикателствата на изкуствения интелект	9
<i>Доц. д-р Любомира Парижкова, проф. дн Таня Тодорова</i>	
<i>Critical thinking and information assurance: the challenges of artificial intelligence</i>	
<i>Assoc. Prof. Dr Lubomira Parijkova, Prof. DSc Tania Todorova</i>	
Информационното осигуряване на знаниевото общество – когнитивна платформа на системно обезпечаване с универсални справочно-информационни ресурси (конвергентен аванпост на библиотечно базирания изкуствен интелект)	21
<i>Проф. д.п.н. Александра Куманова</i>	
<i>Information procurement of the knowledge society – a cognitive platform of a system providing with universal reference-information resources (a Convergent outpost of the library based artificial intelligence)</i>	
<i>Prof. D.Sc. Alexandra Kumanova</i>	
Ролята на изкуствения интелект и технологиите в трансформацията на приобщаващото образование	34
<i>Проф. дфн Иванка Янкова, гл. ас. д-р Камелия Нушева</i>	
<i>гл. ас. д-р Деница Димитрова</i>	
<i>The role of artificial intelligence and technologies in the transformation of inclusive education</i>	
<i>Prof. DSc Ivanka Yankova, Chief. Assist. Prof. Dr. Kamelia Nusheva, Chief. Assist. Prof. Dr. Denitsa Dimitrova</i>	
„Светлата“ и „тъмната“ страна на изкуствения интелект	44
<i>Доц. д-р Любомира Парижкова, Марина Илиева, Светослав Славов, Юрий Тодоров, Марио Тренчев</i>	
<i>The “light” and “dark” side of artificial intelligence</i>	
<i>Assoc. Prof. Dr Lubomira Parijkova, Marina Ilieva, Svetoslav Slavov, Yuri Todorov, Mario Trenchev</i>	

**Ролята на изкуственият интелект в съхраняване
и възстановяване на писмени артефакти..... 58**

Гл. ас. д-р инж. Искра Цветанска

*The role of artificial intelligence in the preservation
and recovery of written artifacts*

Chief Ass. Dr. Eng. Iskra Tsvetanska

**Перспективата на Zeuschel за това как изкуственият интелект
ще промени работния ни процес на дигитализация 63**

Кристиан Хоендорф, Андреа де Поло Сайбанти

*Zeuschel prospective on how AI will change
our digitization workflow*

Christian Hohendorf, Andrea de Polo Saibanti

**Последиците от изкуствения интелект върху библиотеките:
възможност или заплаха? 73**

Доц. д-р Ахмет Алтай, доц. д-р Лале Шахин

*The Repercussions of Artificial Intelligence on Libraries:
An Opportunity or a Threat?*

Assoc. Prof. Dr. Ahmet Altay, Assoc. Prof. Dr. Lale Özdemir Şahin

Използване на изкуствен интелект в библиотеките..... 86

Снежана Ненезич

The application of artificial intelligence (AI) in libraries

Snežana Nenezić

**Потенциалът на българските библиотеки
за преодоляване на различни отклонения
при прилагането на ПР и маркетингови технологии 93**

Доц. д-р Евгения Русинова

*The potential of Bulgarian libraries to overcome
various deviations in the application
of PR and marketing technologies*

Assoc. Prof. PhD Evgeniya Rusinova

**От страница до дебат. Въздигането на читателските клубове
в Полша..... 103**

Йоана Чапска

From Page to Debate. The Rise of Book Clubs in Poland

Joanna Chapska

Омека S и други AI решения в библиотеките: Технологичната еволюция на библиотечните услуги	122
<i>Светослав Николов, Хариета Николова</i>	
<i>Omeka S and Other AI Solutions in Libraries: The Technological Evolution of Library Services</i>	
<i>Svetoslav Nikolov, Harieta Nikolova</i>	
Изкуствен интелект за интелигентни градове – оптимизиране на градското пространство.....	136
<i>Дария Първанова</i>	
<i>Artificial Intelligence for Smart Cities – Optimizing Urban Space</i>	
<i>Daria Parvanova</i>	
Библиотечните ресурси и услуги в разработки, свързани с изкуствения интелект в рамките на проект КЛаДА-БГ	152
<i>Иван Крачанов, Кирил Симов, Димитър Минев</i>	
<i>The role of library resources and services in research related to artificial intelligence within the framework of the CLaDA-BG project</i>	
<i>Ivan Kratchanov, Kiril Simov, Dimitar Minev</i>	
За книгопечатника Дякон Кореси.....	166
<i>Проф. дфн Димитър Кенанов</i>	
<i>About the writer Deacon Koresi</i>	
<i>Prof. Dr. Sc. Dimitar Kenanov</i>	
Паралели на достъпността (основни характеристики на библиотеките в полския град Люблин при работата им с хората с увреждания).....	180
<i>Николай Колев</i>	
<i>Parallels of accessibility (basic characteristics of libraries in the polish city of Lublin in their work with disabled people)</i>	
<i>Nikolay Kolev</i>	
Поглед към бъдещето на професионалното образование и обучение	202
<i>Гл. ас. д-р Деница Димитрова</i>	
<i>A look at the future of vocational education and training</i>	
<i>Chief. Assist. Prof. Dr. Denitsa Dimitrova</i>	

Информационното осигуряване в библиотеките – нови възможности	217
<i>Доц. д-р Силвия Станчева</i>	
<i>Information provision in libraries – new opportunities</i>	
<i>Assoc. Prof. Dr. Silvia Stancheva</i>	
За мястото на някои културни институции в изследванията по културна история за периода 1878–1944 г.	225
<i>Николай Поппетров</i>	
<i>About the place of some cultural institutions</i>	
<i>in cultural history studies for the period 1878–1944</i>	
<i>Nikolay Poppetrov</i>	
Политическата комуникация в ерата на изкуствения интелект: Библиотеките като посредници	236
<i>Докторант Чавдар Раев</i>	
<i>Political communication in the age of AI: Libraries as mediators</i>	
<i>PhD Student Chavdar Raev</i>	
Никола Начов – Добавки и оправки към „Български книгопис за сто години“ от академик Александър Теодоров–Балан	249
<i>Доц. д-р Александър Ковачев</i>	
<i>Nikola Nachov – Additions and corrections</i>	
<i>to “Bulgarian Book Writing for a Hundred Years”</i>	
<i>by Academician Alexander Teodorov–Balan</i>	
<i>Assoc. Prof. Dr. Alexander Kovachev</i>	

БИБЛИОТЕКИ – ЧЕТЕНЕ – КОМУНИКАЦИИ

Двадесет и трета национална научна конференция с
международно участие

Велико Търново, 14–15 ноември 2024 г.

Българска

Първо издание

Научна

Съставители: доц. д-р Калина Иванова
д-р Иван Александров

Формат 60x90/16

Печатни коли 16,5

Печат: Печатница „Сира“ Велико Търново